

PROVOCĂRILE ȘI OPORTUNITĂȚILE REFORMEI SISTEMULUI DE PENSII ÎN ROMÂNIA

Asist. univ. drd. Alexandrina GHINTUIALĂ
Universitatea "DANUBIUS" din Galați

Résumé: *La Roumanie se trouve parmi les derniers pays de l'Europe à implémenter un système de pensions de retraite privées, l'introduction du nouveau système de pensions étant l'une des conditions d'adhésion à l'Union européenne.*

La réforme du système de pensions de retraite signifie l'extension des bases du système de pensions par l'ajout de 2 sources (pylônes) supplémentaires de pension, à côté de la pension publique (d'Etat) de retraite, nommées pensions privées de retraite.

La nouveauté consiste dans le fait que les nouveaux fonds de pensions de retraite ne seront pas administrés par l'Etat, mais par des sociétés privées, et ces sociétés administreront les contributions individuelles des participants (employés inscrits aux fonds) au bénéfice direct de ceux-ci (des participants). La mise en place de la réforme se réalisera de manières différentes pour les employés, en fonction de la catégorie d'âge à laquelle ils appartiennent.

Le nouveau système est conçu de manière à assurer une pension de retraite qui doit représenter approximativement 80% du dernier salaire net. De ce montant, la pension publique (d'Etat) de retraite représentera 30%, la pension privée obligatoire 20 %, et la pension facultative 30 %.

Romania se afla printre ultimele tari din Europa care au implementat un sistem de pensii private, introducerea noului sistem de pensii reprezentand una dintre conditiile aderarii la Uniunea Europeana.

Pensiile nu există pentru a crește rezervele naționale sau pentru a crea locuri de muncă pentru actuari, pentru avocații specializați în impozite, pentru contabili, pentru managerii fondurilor de pensii și pentru regulatori¹. Scopul lor este să permită persoanelor în vârstă și persoanelor care au devenit inapte de muncă să se retragă de pe piața muncii cu demnitate.

Reforma sistemului de pensii în România nu se putea face fără a crea o piața a pensiilor private (atât în ceea ce privește pensiile ocupationale, cât și fondurile administrate privat) în care să contribuie încă de la început firmele - cu mare experiență și tradiție - pentru dezvoltarea unei industrii sanatoase, funcționale și competitive.

Față de forma anterioară a sistemului de pensii din România, reformarea acestuia înseamnă extinderea bazelor sistemului de pensii prin adăugarea a încă 2 surse (piloni) de pensie, pe lângă pensia publică (de stat), numite pensii private.

Conform modelului dezvoltat de Banca Mondială, în special pentru țările în curs de dezvoltare, noul sistem de pensii cuprinde 3 piloni:

- pensia de stat (pilonul I)
- pensia privată obligatorie (pilonul II)
- pensia privată facultativă (pilonul III).

Reforma implică faptul că noile fonduri de pensii (pilonul II și pilonul III) vor fi administrate de către companii private, și nu de către stat. Aceste companii private urmează să administreze contribuțiile individuale ale participanților (angajați înscrisi la fond) în beneficiul direct al acestora.

Aplicarea reformei se va realiza diferit pentru angajați, în funcție de grupa de vârstă din care aceștia fac parte.

---

¹ Traducere din materialul "Three Pillars of Pensions? A Proposal to End Mandatory Contributions", Larry Willmore, June 2000, United Nations.

$$PP = \frac{(Total\ contribu\ ti\ la\ fondul\ privat + Capitalizarea\ pe\ contribu\ t\ e) - Costurile\ de\ administrare\ si\ depozitare}{(Numar\ de\ ani\ de\ pensie + costurile\ anuitatilor)}$$

O altă noutate adusă de reforma sistemului de pensii, constă în creșterea vârstei de pensionare a femeilor de la 57 de ani, cât a fost, până la 60 de ani, vârsta care va fi atinsă în 2014, prin adăugarea a câte 3 luni pe an. Se va menține diferența de 5 ani dintre vârsta de pensionare a bărbaților și cea a femeilor.

Tipologia noului sistem de pensii este caracterizată de existența concomitentă a mai multor tipuri de pensii reglementate de legi specifice și guvernate de mecanisme diferite de funcționare, astfel:

Pensia de stat (publică), constituie pilonul 1 al sistemului de pensii. Reglementarea legală a acestui tip de pensie este dat de Legea nr. 19 din 2000² cu modificările și completările ulterioare. Principiul care guvernează acest tip de pensie se bazează pe solidaritatea între generații: pensia actualilor pensionari se constituie din contribuțiile persoanelor active pe piața muncii, în acest moment.

Contribuția din care se constituie sumele de care beneficiază actualii pensionari prin ceea ce se numește "pensia de stat" (pensia publică), este în cunoscute de 7,5% din venitul lunar al oricărui angajat și 19,75% din venit ca și contribuție din partea angajatorului. Aceste sume se constituie ca și contribuție la bugetul de pensii și asigurări sociale.

Beneficiarii acestui tip de pensii sunt persoanele cu vârsta peste 45 de ani, precum și persoanele care, în 2008, au vârsta cuprinsă între 35 și 45 de ani și nu vor opta pentru contribuția la un fond de pensii obligatorii.

Pensia pe care o vor primi aceștia, va fi calculată conform Legii nr. 19 din 2000, astfel:

- Valoarea pensiei se determină prin înmulțirea punctajului mediu anual, realizat de angajat în perioada de cotizare, cu valoarea unui punct de pensie;
- Punctajul mediu anual se determină prin împărțirea numărului de puncte, realizat prin însumarea punctajelor anuale realizate în perioada de cotizare, la numărul de ani corespunzător stagiului complet de cotizare, prevăzut de lege;
- Punctajul anual se determină prin împărțirea la 12 a punctajului rezultat în anul respectiv din însumarea numărului de puncte realizate în fiecare lună;
- Numărul de puncte realizat în fiecare lună se calculează prin raportarea salariului brut individual, inclusiv sporurile și adaosurile, la salariul mediu brut lunar din luna respectivă, comunicat de Institutul Național de Statistică.

Pensia privată obligatorie, reprezintă pilonul 2 al sistemului de pensii. Cadrul legal care reglementează acest tip de pensie este Legea nr. 411 din 2004³, republicată cu modificările și completările ulterioare. Reprezintă un tip de economisire forțată, bazată pe o contribuție individuală obligatorie: suma cu care contribuie obligatoriu o persoană de-a lungul vieții active va sta la baza constituirii pensiei sale. La această sumă se adaugă (sau se scade, dacă este negativă) rata de capitalizare a fondului acumulat și se scad comisioanele de administrare ale respectivului fond.

Schimbarea adusă de reforma constă în faptul că persoanele care participă la un fond de pensii private, vor contribui cu 2% din venit în primii ani, acest procent urmând să crească, treptat, la 6% din venit (până în 2016). Procentele se vor scădea din actuala contribuție individuală la sistemul de pensii publice.

Contribuția la un fond de pensii private este obligatorie pentru toate persoanele care vor avea sub 35 de ani în momentul adoptării legii, și opțională pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 35 și 45 de ani. Acestea pot decide dacă doresc sau nu să participe la un astfel de fond de pensii private. Această opțiune este definitivă, nemaexistând posibilitatea de a părăsi sistemul mixt și de a se întoarce doar la pensia publică.

² Monitorul Oficial nr. 140 din 1 aprilie 2000.

³ Monitorul Oficial al României nr. 482 din 18 iulie 2007

Astfel, pensia lor se va constitui din:

Pensia publică + Pensia privată obligatorie

Pensia privată obligatorie, va fi calculată ca raport între:

Total contribuții la fondul privat - valoarea fondului individual de pensie stabilit în funcție de mărimea salariului și vechimea în muncă;

- Capitalizarea pe contribuție - determinată de rentabilitatea fondului de pensii la care angajatul s-a înscris (profitabilitatea investițiilor financiare pe care le face);
- Costurile de administrare și de depozitare ale contribuției - comisioane de administrare și alte taxe plătite de angajat;
- Număr de ani de pensie - calculat în funcție de speranța⁴ medie de viață a femeilor la vârsta pensionării sau o speranță medie de viață standard la pensionare, care se va aplica atât pentru femei cât și pentru bărbați;
- Costurile anuităților - costurile generate de plata regulată a pensiei private individuale pe durata anilor de pensie.

Pensia privată facultativă reprezintă așa-numitul pilon 3 al sistemului de pensii. Cadrul legal este dat de Legea nr. 204 din 2006. Aceasta constituie un sistem de economisire voluntară, bazat pe o contribuție individuală voluntară. Mecanismul de constituire a pensiei este același ca în cazul pensiilor private obligatorii.

Contribuția la un fond de pensii private facultative va fi opțională și se va aplica, tuturor angajaților interesați, cu vârsta de până în 45 de ani.

Contribuția lunară la o pensie facultativă va fi stabilită de cotizant, fără a depăși 15% din salariul brut sau venitul asimilat acestuia. Statul va asigura deducerea contribuției din impozitul pe venit al cotizantului, fără a depăși echivalentul a 200 Euro într-un an fiscal.

Angajatorul poate contribui financiar la constituirea unor pensii private ale angajaților. Dacă acceptă să contribuie, suma versată în numele lor va fi egală cu cea achitată de cotizant. Angajatorul are, de asemenea, dreptul la deducerea contribuției din impozitul pe profit, fără a depăși echivalentul a 200 de Euro pentru un angajat, anual. Pensia va putea fi încasată după ce participantul a împlinit 60 de ani și a achitat cel puțin 90 de contribuții lunare.

Pentru persoanele îndreptățite, care decid să participe și la un fond de pensii private facultative, pensia lor va fi compusă din 3 surse: Pensia publică, Pensia privată obligatorie, Pensia privată facultativă.

Diferența dintre persoanele care vor contribui la un fond de pensii private și cele care nu vor contribui este că primele vor avea o pensie publică mai mică decât persoanele care contribuie doar la sistemul public, la care se va adăuga, însă, pensia privată obligatorie.

Pensia privată facultativă constituie un plus în oricare dintre cazurile de mai sus.

Noul sistem este gândit astfel încât să asigure o pensie care să reprezinte aproximativ 80% din ultimul salariu net. Din acest total, pensia de stat va avea o pondere de 30%, pensia privată obligatorie o pondere de 20%, iar cea facultativă de 30%.

Ce aduce nou pensia privată?

Un control mai mare al participantului (angajatului) asupra sumelor pe care le plătește de-a lungul timpului pentru pensie. Controlul se manifestă prin faptul că participantul știe în orice moment valoarea fondului sau de pensii, modificarea contribuțiilor individuale în funcție de modificarea veniturilor sale lunare, evoluțiile datorate rentabilității fondului de pensii, etc.

De asemenea, pentru că fondul acumulat prin contribuțiile individuale să nu-și piardă valoarea și să crească, poate să schimbe fondul care-i administrează contribuțiile în funcție de performanța financiară a acestuia, la un altul mai rentabil.

Participantul (angajatul) beneficiază direct de sumele cu care a contribuit.

Sistemul de pensii private oferă mai multă claritate în legătură cu modul în care se acumulează contribuțiile angajaților, însă cuantumul pensiei lunare individuale poate fi cunoscut cu exactitate doar în momentul pensionării. Până atunci, angajații pot cunoaște doar estimări ale nivelului pensiei lunare pe care pot să o primească.

---

⁴ Monitorul Oficial al României nr. 470 din 31 mai 2006.

Mostenirea fondului de pensie personal de catre mostenitorii legali în cazul decesului titularului.

Posibilitatea de a forma pensia din mai multe surse

Garantii privind fondurile de pensii private

Statul va garanta contributiile la fondurile de pensii private, dar nu si diferentele cauzate de cresterea inflatiei sau vreun quantum minim al pensiei lunare. Acest lucru inseamna ca statul va garanta doar valoarea nominala a contributiilor acumulate la fondurile de pensii private, nu si valoarea lor reala.

Sistemul de pensii private are ca autoritate administrativa autonoma de reglementare si supraveghere prudentiala Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, aflata sub controlul Parlamentului Romaniei.

Misiunea acestei Comisii de Supraveghere este:

- reglementarea, coordonarea, supravegherea si controlul activitatilor sistemului de pensii private;
- protejarea intereselor participantilor si beneficiarilor, prin asigurarea unei functionari eficiente a sistemului de pensii private si informarea asupra acestuia.

O studiere atentă a legislației cu privire la noul sistem de pensii relevă numeroase aspecte foarte importante ale implementării acestuia, care necesită o revizuire a unor prevederi legislative aflate în vigoare, identificate de ca fiind cu risc pentru implementarea sistemului de pensii private obligatorii (pilonul II de pensii) concomitent cu informarea realistă prin prezentarea beneficiilor și riscurilor sistemului de pensii private obligatorii și a modului de funcționare a acestuia adresata tuturor persoanelor.

În același timp este necesară identificarea și implementarea unor măsuri care să permită reducerea deficitului bugetar creat de implementarea sistemului fondurilor private de pensii astfel încât să diminueze impactul negativ pe care unii dintre cetățenii României îl vor resimți și care să asigure o implementare eficientă a sistemului de pensii private obligatorii.

Principalele probleme identificate în implementarea noului sistem de pensii private pot fi sintetizate astfel:

- Câtă vreme Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private este finanțată prin taxe percepute administratorilor de fonduri este extrem de periculos ca prerogativa modificării comisioanelor de administrare să fie lăsată în sarcina CSSPP.
- Posibilitatea influențării Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private de către operatorii din piața de pensii. Finanțarea CSSPP de către operatorii din piața de pensii prin plata unor contribuții lunare este o măsură ce crește influența acestora asupra modului în care Comisia își exercită atribuțiile. Dacă acest mod de finanțare va fi menținut atunci independența CSSPP în activitatea de supraveghere a administratorilor va fi puternic afectată.
- Nivelul garantat al sumelor cu care participanții contribuie la un fond de pensie este sub valoarea reală a contribuțiilor plătite. Stabilirea nivelului de garantare a contribuțiilor prin raportare la valoarea nominală, și nu cea reală a acestora, în condiții de inflație și în contextul în care Comisia stabilește nivelul minim de rentabilitate a fondurilor, participanții riscă să beneficieze de sume mult inferioare celor contribuite.
- Posibilitatea de a favoriza administratorii de fonduri, în detrimentul participanților, de către Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private. Prin stabilirea ratei minime de rentabilitate a fondurilor de către Comisia de Supraveghere a Sistemelor de Pensii Private se poate crea suspiciunea că valoarea acesteia va fi fixată foarte jos pentru a favoriza administratorii de fond, în detrimentul intereselor participanților.
- Neacoperirea perioadelor de concediu de maternitate și de creștere și îngrijire a copilului din perspectiva contribuțiilor la fondurile de pensii private obligatorii. Pe perioada concediului de maternitate și a celui de creștere și îngrijire a copilului, în mod obișnuit, cotizantul nu poate plăti contribuții din venit, de vreme ce nu are venituri/nu este salarizat, fapt ce constituie o penalizare și va fi resimțită de acesta printr-o pensie mai mică.

- Posibilitatea de a dezavantaja femeile prin modalitatea de calcul a pensiei private lunare. În lipsa unei specificări clare în legislație privind formula de calcul a pensiei private, cel mai probabil, fondurile de pensii administrate privat vor susține integrarea, în legea anuităților (care va fi dată în următorii 3 ani) a tabelelor biometrice diferite pentru femei față de cele pentru bărbați, ceea ce va genera o pensie mult diminuată pentru femei, datorită speranței de viață ridicate a acestora și numărului mai mic de ani de contribuție.
- Obligarea cetățenilor cu vârsta până la 35 de ani de a contribui la un sistem de pensii ale cărui reguli de funcționare nu sunt stabilite în integralitate. Adoptarea legii anuităților la 3 ani după intrarea în vigoare a pilonului II de pensii înseamnă de fapt că participanții sunt obligați să contribuie la un fond privat de pensii fără să știe cum se vor calcula beneficiile de pensie.
- Lipsa de informare asupra existenței, impactului și modalităților de rezolvare a deficitului bugetar generat de introducerea pensiilor private. Integrarea pensiilor private obligatorii va genera un deficit bugetar cu impact considerabil despre care populația trebuie informată și pentru care trebuie găsite soluții cât mai bune, agreeate de toți actorii sociali afectați.

Față de problemele identificate mai sus, se impun câteva soluții care să contribuie la atenuarea efectelor nedorite ce ar putea rezulta din procesul de implementare a noului sistem de pensii:

- CSSPP ar trebui să nu poată modifica aceste comisioane de administrare deoarece nivelul acestora influențează direct rata de rentabilitate a fondurilor.
- Introducerea în lege a unui articol care să ofere un control mai bun Parlamentului și Curții de Conturi asupra Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private.
- Introducerea în lege a unui articol care să stabilească garantarea contribuțiilor plătite până la valoarea reală a acestora minus comisioanele de administrare.
- Introducerea în lege a unui articol prin care să fie stabilită rata minimă de rentabilitate a fondurilor, în funcție de care se retrage autorizația administratorilor de fonduri.
- Introducerea unui articol în lege care să specifice clar obligativitatea utilizării unor tabele biometrice unisex în calculul actuarial al cuantumului pensiei lunare.
- Inițierea unui proiect de lege de către Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse privind modul de calcul și plata anuităților și punerea acestui proiect de lege în dezbatere publică, cât mai curând posibil, cu o consultare cât mai largă.
- Creșterea transparenței în ceea ce privește costurile generate de această reformă a sistemului de pensii, precum și modul în care acestea vor fi suportate și de către cine.
- Asumarea publică a impactului pe care introducerea pensiilor private obligatorii și implicit creșterea deficitului din fondul public de pensii îl vor avea asupra pensionarilor actuali și a celor viitori.
- Realizarea unor acțiuni economice și sociale, relaționate cu implementarea sistemului de pensii private obligatorii, care să diminueze impactul negativ pe care unii dintre cetățenii României îl vor resimți și care să asigure o implementare eficientă a sistemului de pensii private obligatorii. Acestea privesc, în special:
  - o Crearea pieței titlurilor de stat pe termen mediu și lung;
  - o Finalizarea sistemului informatic și informațional de identificare și evidență a contribuabililor, pentru a nu crea distorsiuni în sistem;
  - o Crearea condițiilor pentru promovarea unui model de dialog social real, fără a induce semnale de favorizare a unui grup de interese sau altul;
  - o Finalizarea unor prognoze oficiale, pe termen mediu și lung, care să furnizeze informații cu privire la impactul introducerii acestor fonduri de pensii asupra nivelului de trai al viitorilor pensionari, prognoze atât pentru sistemul public cât și pentru cel administrat privat.